

auzi, jurebia dracu, ce-i toacă mintea, c-ar fi mai bine să-l ia popa, s-o ia pe ea, c-a uitat-o Dumnezeu p-aci pe pământ, i-a îngropat p-ai ei pe toți și acum, dacă a scăpat, moare de grija altuia, muierie proastă, las-o să vorbească. Tilica, mai deșteaptă ca a lu Pupa-ți-aș Limba, zice, auzi, fă Petro, rumânul ăsta al tău să știi că d-aia a damblagit, de care țată Tilico, d-aia că nu prea ține posturile, știu eu bine că mânca de dulce, la voi nu era miercuri, nu era vineri, era doar duminică, de posturile ălelalte ce să mai zic, abia apucați să lăsați sec și a doua zi puneți în tigiaie și întingeți cu mămăligă, pâi dac-ai lăsat sec, postești, maică, postești, nu te-ncurci, rămnești, nu rămnești, asta e, n-ai ce face, mănânci fasule, varză, praz, mămăligă cu ceapă și dai la o parte brânza, untura, ouăle, n-ai ce face, că Dumnezeu te vede și te lasă cât te lasă, da-ntr-o zi zice gata și te damblagește. Tilă auzea ce spun muierile astea care parcă abia așteptaseră să-l lovească damblaua, ca să se strângă din toate colțurile satului la el în bățatură ca la furcărie sau la clacă și să balmăjească, fiindcă nu mai balmăjiseră de mult, una venea, alta pleca, nici nu mai strigau la poartă, parcă erau la mort, a lui legase câinele după fânar să nu se mai dea, intrau direct, veneau pe prispă și îl întrebau fără ocol, jelindu-se de parcă își dăduse sufletul, ce făcuși, Tilă, ce făcuși, maică, de ce făcuși tu așa, Tilă, d-al dracului ce sunt, le răspundea Tilă în gând, d-aia făcuși așa, mă răzbi dorul de voi hodoroagele dracului și, dacă n-avui cum să vă strâng, ce-mi dete-n gând, ia să damblagesc eu, să le mai văd pe hoăștele astea d-o samă cu Sfântul Petre cum își mai plimbă moaștele prin sat, să le mai cat de dinți, să le mai aud dondănit, d-aia damblagii, să știți și să spuneți la tot satul, să nu mai vie nimeni să mă întrebe de ce damblagii, de dorul și de focul vostru, lovi-v-ar damblaua și pe voi să vă lovească, vorbea Tilă în gând, cine-l auzea, că nu-l auzea nimeni și bine că nu-l auzea, fiindcă putea și el să spună ce gândește fără să se mai ferească, își permitea orice, vorba lui Nae al lui Zet, bă Cutare, îți permiți luxul să mergi ca boierii cu trăsura la nuntă sau îmi permit luxul să fumez și eu o mărășească, o lua de la altul și p-asta, el trăgea *Plugar*, așa și Tilă acum, își permitea luxul să le zică orice babelor ăstora de veneau la el mai rău ca la Petrache Lupu de la Maglavit, să-l vadă cum îi șade damblagit, îi stătea bine, cum să-i stea, oricum nițeluș mai bine decât mort, cum ar fi vrut ele să-l vază mai repede. Chemași, fă Petro, pe popa, dă fuga și-l cheamă, nu mai sta cu mâinile în sân, că nu știi încotro o ia românul ăsta al tău și rămâi și văduvă, și cu păcate că nu l-ai grijit, nu l-ai spovedit.

Așa, așa, se amesteca în vorbă, așa, maică, chemați pe popa să-l spovedească, pâi dar, e păcat de sufletul lui să se stingă nespededit, o fi având și el păcate ca tot omul, zău așa, pe unde să-l spovedească, fă, pe unde, voi nu vedeți că gură nu mai are, sărea și Magraoanca, dacă ar avea barim gură, ar putea și el să spună ce-l doare, ce-i trebuie, ce nu-i trebuie, așa cum, pe unde să spuie? Mătoaica o ținea pe-a ei, las că vede el popa pe unde, știe el cum se spovedesc și ai de nu vorbesc, îl spovedește, îl grijeste, grijania mamii voastre de zgripturoaice, mai făcu Tilă încă un păcat în gând, v-apucă grija de sufletul meu, până aci, una nu-mi călca prin bățatură, acuma toate se adunără ca ciorile pe-o cracă și croncâne, de nu le mai oprește nici Dumnezeu, să fi avut niscaiva lână de scărmanat, de îndrugat, de tors, niște porumbi de curățat, una nu prindeai p-aci, însă acuma stau și îndrugă verzi și uscate, o da Dumnezeu să bea și ele o ceașcă de țuică, de ce crezi că stau, mai dă, fă Petro, înc-o ceașcă, Dumnezeu să-i primească, să aibă și el pe lumea ailaltă, d-aia stăteau, n-ar fi plecat până n-ar fi dat pe gâturile ăle lungi și uscate ca un tâlv și vreun pahar-două de vin, Dumnezeu să-l ierte, parcă le și văd cum ar plescăi din buzele lor lungi și slabe de le-atârnavu sub nas ca burta scroafii după ce a fâtat, ar mai fi luat și vreun colac-doii, niscaiva colivă, să ducă și la ai d-acasă. Ar fi bine, Petro, să te duci la popa ăla de la Stolnici, dar ăsta al nostru ce are, nu e bun? E, fă, e, dar nu ca ăla, ăla, n-ai auzit și tu că

deschide cartea, îți spune tot, are el darul ăsta, dai acolo un pol-doi de parale, dar știi barim încotro s-o apuci, că n-o să stai toată viața cu el aci pe prispă damblagit, tăceți, fă, din gură, că v-aude, nu vedeți cum se uită, că văz și auz are, are, numai că degeaba are, nu-l ajută la nimic, nu vedeți că el stă ca mortul. Lasă c-am mai văzut eu morți d-ăștia, sări și Miculeasa, am văzut să știți, murise de tot unul de la Vrabeți, de venea văr de-al treilea cu al meu, aoleu, săriți, săriți, se jelea a lui, săriți că mi s-a prăpădit bărbatul, a sărit lumea ca noi acuma, lume săritoare, vecini din sat, ăla mort – tânăr, mă tem că mai tânăr și mai în putere ca Tilă, dă-i, trage-l, întoarce-l, bagă-i oțet sub nas, nimic, mort, mort, aprindeți, fă, lumânările, cui să-i mai aprinză că el sta țapăn, voi nu vedeți că e mort, de ce mai chinuiți omul degeaba, gata, lăsați-l, așa i-a fost lui scris, a murit, a murit, vedeți ce trebuie făcut d-aci înainte, că sunt multe de făcut. Chemară oameni să-i sape groapa, trimiseră pe unul să tragă clopotul, îl scaldară iute, să nu se înțepenească și să nu-l mai poată îndoi în albie, îl puseră pe masă în odaie, începu să vină lumea cu lumânări, trimiseră vorbă la popă, comandară tronul, înmormântare, de, toacă varză, fă colivă, colaci, pune fasolea la fiert, ce mai trebuie pentru pomană, noroc că s-a nimerit să aibă, pâi dar! Hai, Miculeaso, hai, îndrugă mai repede ce ai de îndrugat, se băga Leanca în vorbă, avea ea ce avea cu Miculeasa, că numai piroaie tai când te apuci să balmăjești, nu te știu eu? Taci, fă, din gură și ascultă, o repezi Miculeasa, te făcuși a năbădăilor, taci și ascultă, că așa e ce-ți spui eu, stătu ăsta, Ceapă îl chema, uite că-mi adusei aminte, stătu el mort o zi, stătu două, când veni vremea să-l ducă la groapă mai pe la nămiază așa, nu ș' ce făcu, nu ș' ce nu făcu, că începu să tușască, venea, vezi, fumul ăla de la lumânări, de la tămâie și-l îneca. Lumea astălantă, de era vie, mai ieșea p-afară, mai respira aer curat, mai luau unii și câte un gât de țuică, el – nimic, stătea întins acolo pe masă și înghițea fum, cum să înghită, Miculeaso, n-o slăbea Leanca, dacă era mort, cum să înghită, ce tot vorbești, stai, fă, nu te repezi ca fata mare la măritat, a n-ai auzit tu bine, tăceți odată, ho, unde s-a întâmplat, s-a întâmplat, zi-i Miculeaso, termină tărășenia că scapătă soarele, pâi ce mai, s-a dat jos din tron și a ieșit pe prispă a început să se întindă, îi trozneau oasele de parcă se spărgea primăvara gheața pe Lac, așa pârâiau, s-a întins el ce s-a întins, a văzut bățatura goală, lumea pe la garduri ca la căluș, masa-ntinsă pentru pomană, veniți, bă, încoa, de ce dracu' fugiți, nu vedeți că n-am nimic cu voi? N-avea nimeni curajul să se apropie de el, hai, bă, că mor de foame, aoleu, ce foame mi-e, de când n-am mai mâncat eu, și făcurăți și varză și fasule, ce-mi place mie mai mult, veniți, bă, mă rog de voi ca de Dumnezeu sau vreți să vă chem cu plosca?

N-avu nimeni curajul să între, au vrut s-o trimită p-a lui, n-a intrat aia în bățatură nici picată cu ceară, stinge, bă Ceapă, lumânările, că ia foc casa, strigă unu care era vecin cu el, bine, bă, le sting, dar veniți încoa în curte, nu, că ne iei cu tine, nu vă iau, bă, că eu nu plec nicăieri, uite, stau să mănânc, că leșin de foame, aoleu, ce miroase a cimbru, vino, fă, încoa, o chema p-a lui, vino-ncoa și pune-mi masa că n-am mâncat de trei zile, a lui, neam, nu voia deloc, și-a luat omul varză, fasole, rachiu, vin, a stătut în capul mesei, cu fața la

uliță, în locul popii, și a mâncat și a băut pe sătule, ca la nuntă. Mânca și vorbea, voițați să mă-ngropați, eh, las că vă-ngrop eu pe toți, unul nu rămâne ne-ngropat de mine, stați nițel să termin de mâncat, vedeți, bă, că e strigoi, e strigoi, striga lumea bulucită pe gardul omului, vedeți că vrea să ne-ngroape, nu v-apropiați, stați aci toți, nu plecați niciunul, dacă iese-n drum, să-l gonim încolo spre *Colectiv*, să se ducă peste ăia. După ce a mâncat vreo două străchini de varză, vreo două de fasole, după ce a golit o sticlă de țuică, Ceapă a luat două chile de vin și a intrat în casă, lumulița aia toată nu s-a mișcat, au mai stat unii pe la porți, ce-au mai stat, până la urmă, mai pe seară, au început să intre în bățatură, ce-o fi făcând ăla acolo în casă? Se băgase la loc în tron și sforăia, trăsese un țol pe el, a dormit până la ziuă, dimineața s-a sculat, că, aoleu, mor, aoleu, mor de burtă, golise și sticlele alea două de vin, am uitat să vă spun, aoleu, mor, aoleu, burta mea, nu mai poci, ce mă fac, ăia de săpaseră groapa au astupat-o, ce să mai facă cu ea, ăsta – mor, și mor, și mor, mormăia singur pe bățatură, vezi din varza aia de-o mâncase și din fasule îi venea, flămând de atâta timp, a înfulecat ca porcul la troc și d-aci i s-a tras, până-n seară a murit în bățatură perpelindu-se ca puiu pe jerăgai, fi-ți-ar minciunile ale dracului să-ți fie, Miculeaso, zicea Tilă în gândul lui, ba nu, ba nu, așa e, sări Dănicioaia, parcă i-ar fi citit gândurile, s-a întâmplat la Cochinești, am auzit și eu, la Vrabeți, nu la Cochinești, Veto, te-ai prostit de tot, proastă ești tu, că eu o știu altfel, ia ascultați, întâi a murit tot așa, cum zise Miculeasa, dar când fu să moară a doua oară să vedeți cum fu, mai bine ați muri voi întâi, că v-ați strâns ca muștele pe miere aci, la mine pe prispă, se gândea Tilă, astea nu mai pleacă d-acilea până la Paști, ce până la Paști, până nu m-or vedea mort.

Cum să plece? Miculeasa -apucase să dea cu bobii, îi înșira pe fundul de mămăligă și dondănea, patruzeci și unu de bobi, patruzeci și unu de frați, donda, donda, donda, donda ce mai zicea ea acolo, Burdeanca, nu, că să frecăm pietrele, le-aduc eu p-ale mele d-acasă, fă, nu sunt bune pietrele, ce dacă, lasă că nu strică, învățase și Burdeanca să frece pietrele de la soacră-sa, cum o durea pe vreuna capul, cum apărea Burdeanca, stai, fă, să-ți frec eu pietrele, pune apă într-o strachină și freca acolo două pietre până se tulbura apa, boscorodea ce boscorodea și da să bea muierii d-o durea capul, mâna, burta, vreun picior, de-aia voia să-l facă bine și pe Tilă. Miculeasa intrase cu a lui în casă, le auzea vorbind, ia să vedem, fă Petro, ești pregătită de înmormântare, ai pânză, ai pomneți, țoale noi ai, i-auzi grijă pe Miculeasa, se gândea Tilă și-i zise tot în gând Petrii, vezi, fă, proasta dracului, să nu-ți fure ceva de pe acolo hoășca asta bătrână.

Tilă văzuse și auzise într-o zi cât nu văzuse și nu auzise într-un an, nu vezi că n-adece anul ce-adece ceasul? Ce era să facă, stătea întins pe prispă și asculta ce sporovăiesc cotoroanțele astea, nici să le oprească măcar nu putea, n-avea cum, dacă nu vorbea, cine știe, poate i-o veni gura la loc, era și nițel strâmbă, mai fuseseră cazuri, au stat unii muți o săptămână-două și le-a venit gura la loc, alții și din damblageală s-au îndreptat, n-au mai pășit ei bine, bine, ca-nainte, dar cu un ciomag, cu o proptea, ceva, mergea omu d-aci până colo prin curte. Mitroi, c-a fost și el damblagit, a făcut ce-a făcut și s-a sculat, nu mai ară, nu mai saltă sacul de cinci duble în spinare, stă prin bățatură, trebuie să fie cineva și prin bățatură să vază de una, de alta. Babornițele astea ale dracului te bagă-n pământ, nu alta, dacă stai și-ți pui mintea cu ele, ăla de la Vrabeți, de povesti Miculeasa de el, n-a-nviat?, c-a-nviat, ce, parcă poți să știi ce se-ntâmplă, a înviat ăla, că era mort și să nu mă fac eu bine, care nu sunt mort nici pe jumătate? Gura să îmi vie, că dacă-mi vine gura, întâi ușii găștele astea bătrâne, să nu mai gârâie pe prispă și văz eu ce-oi face mai departe, n-o fi dracul chiar așa de negru, a-nviat el, ăla din Vrabeți, care era mort, dar eu, care sunt viu?

Ceapă îl chema, uite că-mi adusei aminte, stătu el mort o zi, stătu două, când veni vremea să-l ducă la groapă mai pe la nămiază așa, nu ș' ce făcu, nu ș' ce nu făcu, că începu să tușască, venea, vezi, fumul ăla de la lumânări, de la tămâie și-l îneca. Lumea astălantă, de era vie, mai ieșea p-afară, mai respira aer curat, mai luau unii și câte un gât de țuică, el – nimic, stătea întins acolo pe masă și înghițea fum, cum să înghită, Miculeaso, n-o slăbea Leanca, dacă era mort, cum să înghită, ce tot vorbești, stai, fă, nu te repezi ca fata mare la măritat

proză

Nicolae Rădoi

Într-un moment de rătăcire, povesteam cui voia (sau nu) să mă asculte cum am fost în vacanță în Malaezia și am cerut cea mai scumpă mâncare – trei porții de „tocăniță de limbi de colibri la tavă” – 200 de dolari porția. Și cum m-am lins pe degete, la cât de gustoasă era mâncarea.

N.R.

proza

Prietenie

Tirziu, noaptea. Mizerabilă, duhnind, lada de gunoi din spatele blocului. Vinzoleală. Mă chiorăsc inutil în negrul nopții. Nu văd nimic.

Îmi dau seama – flămânzi, ciinii de pripas, lihniți, se bat cu cerșetorii, lihniți, pe resturile din gunoi. Uneori, foarte rar, ciinii câștigă...

Empatie

Gerul... uscat, năpraznic. Mai neiertător la răsăritul soarelui.

În blocul de prefabricate din beton, dar zdravăn clădit în „epoca luminii”, e frig. Nu mai este încălzire. Fabricile au falimentat, rupte în bucăți. Centrala de cartier a sucombat, imediat după lovitura letală, aplicată meșteșugit, comunismului. Atunci măcar aveam căldură... două-trei ore dimineața și seara. Cît să nu crape caloriferele. Mai crăpau...

Privesc afară prin geamul înghețat. Cu recunoștință și vinovăție.

Un cățelandru de pripas, alb, stă pe coadă privind aiurea. Cu spatele lipit de pieptul lui, o pisicuță năpăstuită. Nemișcați, în gerul crunt; lipiți statuar, siamezic. Doi nefericiți, punându-și laolaltă neșansa.

Și parcă, brusc, gerul lăcrămează...

În iarba nemișcată

Octombrie; la început. Vara caldă prelungită nesperat într-o toamnă lungă și călduroasă; ceea ce, în America, se numește INDIAN SUMMER. (Dar indienii nu au fost niciodată de pe-aici!... Au ajuns, în timp, să conducă.)

Ridicat pe cer, nepăsător, soarele împrăștiie o căldură molcomă, care învăluie totul.

Întins pe iarba, privesc o frunză ofilită. Aproape de ochiul meu pare o ferigă arborescentă, din trecutul „milionar” al planetei. De undeva, nevăzut, iese un țînțar, atras de căldura trădătoare. Picioare filiforme, imens de lungi; și aripi străvezii; atît de subțiri că parcă aerul s-a materializat în ele.

Iese cu greu, încătușat de ierburile care vor, parcă, să-l oprească.

Se odihnește obosit pe o frunză. „Oh, sărmane țînțar. În cîteva zile, frigul toamnei te va îngheța și vei muri. Ce-ai înțeles tu din lumea asta? Ai aflat ce este dragostea?...”

Deodată, din senin, vîrfurile copacilor se agită spulberate de un vînt de nicăieri. De sus, din eter, o voce mă întrebă: „Dar tu, om nesăbuit, de unde știi că te vei mai ridica din iarba?...”

Înfiorată, iarba tremură ca atunci cînd vine coasa...

Selective reading

Întrebat fiind „De ce urcați munții?”, Edmund Hillary, cuceritorul Everestului alături de șerpașul Tenzing Norgay, a răspuns: „Pentru că există.”

După multe veacuri de greșeli am aflat – pentru că mi-au spus-o alții – că trebuie să trecem prin sita, filtrul, gîndirii ceea ce auzim. Și că asta ar putea să ne deosebească de gîsca îndopată de bunica țînînd-o sub pliu genunchiului și băgîndu-i pe gît, forțat, boabele de porumb. Cînd privești acțiunea ai certitudinea că gîsca adoră situația. De cum am aflat această idee măreață, m-am grăbit s-o împărtășesc cu dărnicie tuturor, crezînd că fac un lucru

folositor omenirii. Am primit mulțumiri ca sconcsul din pădure (adică șuturi). Aferim, Măria Ta!

Uitasem un amănunt – ceea ce ofeream era sub nivelul cultural al de(z)gustătorilor de manele, doctoranzi în operele nepereche ale titanilor Guță-Coadă-de-Maimuță, Adrian-Copil-Minunte-Mîncă-Gem-și-KK-Prune și alți conferențieri de breaslă!!!

Revenind la început – totul e să dai o motivație logică poveștii. Cu cît mai gogonată, cu atît mai credibilă.

Într-un moment de rătăcire, povesteam cui voia (sau nu) să mă asculte cum am fost în vacanță în Malaezia și am cerut cea mai scumpă mâncare – trei porții de „tocăniță de limbi de colibri la tavă” – 200 de dolari porția. Și cum m-am lins pe degete, la cât de gustoasă era mâncarea.

Gîndurile ascultătorilor erau ca trompetele din Biblie, iar în ochii lor vedeam teletextul ca în reclamele care curg strălucitoare, oferind iluzii sau lucruri de cea mai proastă calitate:

„Ai dracului, intelectuali, cu școala voastră cu tot! Vă plîngeți de salarii mici și, cînd colo, voi, vă ghiftuiți cu limbi de colibri. Să vă stea în gît!”

Din sutele de ascultători n-a fost unul să se mire. „Cum se poate așa ceva?” Toți înghițiseră momeala – explicația convinsese pe deplin. Totul fiind fantazare.

De aceea rămîn mirat cînd mulți se întrebă cum de românii sunt așa deștepți. Păi cum să fie altfel?

Nu primesc ei o găleată de plastic, un kg de zahăr și de făină plus un litru de ulei o dată la patru ani? Pe lîngă limbile mele de colibri cadourile astea sînt mai palpabile decît viitorul...

Spațiu virtual

– „Mai vrei o cafea?”

– „De ce nu? Bine că mi-am amintit... că am uitat cînd e ședința cu părinții.”

– „Ce ședință? Că fi-miu, nimic. Pecis că ascunde ceva. Stai că află eu imediat.”

Din living-room-ul unde erau se îndreptă spre camera fiului ei. Ca de obicei, el învăța. (Sau, mă rog, era la calculator unde citea fraze complicate, lungi de 5-6 cuvinte scrise de alții, asemenea lui!...)

– „L-ai văzut cumva ieșind?”, își întrebă vecina de cafea.

– „Nu, dragă, ușa camerei sale a fost mereu închisă. Și sîntem la etajul 4, că doar n-o fi zburat.”

Uimire, priviri întrebătoare, surescitare, spaimă. Un telefon unde trebuie. (Aveau cunoștințe!)

Ofițerul anchetator chemat nu găsea nicio rezolvare. După trei zile, tînărul dispărut a fost dat în consemn la toate granițele (ca marii miliardari plecați hai-hui în spații insulare, însorite, pînă cînd legea își pritocește articolele sau se prescrie treaba!...) Devenise o problemă națională, iar televiziunile cu reporteri pe măsură pîneau ușa blocului ca vulturii pleșuvi ai Africii înfometate.

Degeaba! În loc să se stingă, acest caz atingea cote apocaliptice. Totul pînă cînd vestea ajunse la urechile profesorului de engleză care ocupat cu predarea literaturii la pereți, n-avusese timp de modernizare: fără topor, bietul om habar n-avea cum se deschide un calculator.

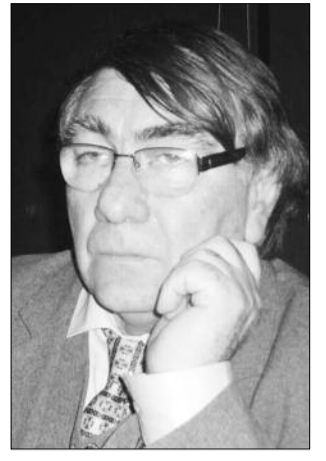
Mînat de spirit civic, s-a dus la polițistul anchetator. Aflînd detaliile, oftat și a spus simplu:

„Băiatul, lucrînd la calculator, s-a pierdut navigînd în spațiul virtual. Și mă tem că întinderea e prea mare între minus și plus infinit ca să mai poată fi găsit vreodată.

Cu totul alta era situația dacă s-ar fi legat de scaun cu centura de siguranță...”

Ion Toma Ionescu

Rețeta pâinii

Rețeta fabricării pâinii nu e deloc complicată. Ba dimpotrivă!

Se amestecă drojdia cu puțină sare și făină, se pune apă cît cuprinde și se dă drumul la malaxor. Malaxorul se învârtește bine, cît are în program, știe el mai bine decît noi(!), apoi se porționează și se bagă la cuptor aluatul. Minuttele de coacere sunt fără îndoială bine stabilite și cuptoarele eliberează din pînțele, odată cu pâinea, mirosul acela plăcut ce se propagă și se lasă cu stratul de brumă dincolo de gardul dinspre Vinalcool. E semnalul care scoate în curtea vecină câțiva muncitori ce se duc la schimb către gardul dinspre fabrica de pâine, cu un braț de sticle. Schimbul se face sub privirea îngăduitoare și tulbure a celor doi paznici ce stau de vorbă.

– Auzi mă Vasile, cică ar fi căzut zidul Berlinului.

Aici intervine organul vigilent al securității statului, ce și-a întins tentaculele primind de undeva din rețea informația că la fabrica de pâine a scăzut nivelul politic și se fură din avutul obștesc. Trebuia testată starea de spirit a personalului și găsite cauzele ce penetraseră și slăbiseră dialectica marxistă a conștiințelor.

Echipa de control complexă, alcătuită din Colonelul Postolache și Căpitanul Ghiță, venită ad-hoc în schimbul de noapte, își face treaba responsabil. Cîntărește sacii de făină, drojdia, cantitatea de sare pregătită pentru o nouă șarjă de pâine, după ce în prealabil verificaseră cântarul luând cu ei în trecere, de la vecinii de peste gard, o unitate metrologică bine centuită, într-o sticlă cu un lichid special ce avea o masă îmbuteliată fix de un kilogram.

Terminînd socoteala greoaie a adunării și comparării cifrelor cu rețetarul, se odihneau acum lîngă malaxor, la o masă acoperită cu catifea roșie adusă din sala de ședințe, degustînd lichidul din recipientul standard, purtînd discuții individuale cu personalul operator din schimbul de noapte și întocmind procesul verbal.

Dimineața la ora 7 rezultatul controlului trebuia să se afle în mapa de piele de bivoli pe biroul primului secretar. Întîmplarea face că pe primul om al județului îl chema Bivol, fapt pentru care atunci cînd a venit la noi din CC, ăia de la Gospodăria de partid au schimbat tot mobilierul din cabinet, achiziționînd un interior îmbrăcat în piele.

Interesant ce se întîmplă pe cealaltă parte a malaxorului. Doi dintre cocătorii, l-au luat de picioare pe un al treilea și-l confundă periculos în vasul uriaș, cu capul în jos, susținîndu-l deasupra, iar acesta reușește să umple cu aluat două găleți roșii pline ochi, împrumutate de la punctul amenajat pentru securitatea incendiilor și le transportă pe neobservate încuindu-le în vestiar

Mai departe procesul de producție se derulează normal. Se coace pâinea și se constată la ieșirea din cuptor, o producție la numărător semnificativ mai mică decît la numitor, adică în normativ. Personalul cocător dă din umeri și mai numără o dată la cererea expresă a organului, stupefiat de necunoscutele fracției.

Între timp apare pe alee legănîndu-se agale – specialistul în panificație și instalator prin policalificare – șeful de schimb chemat de urgență să depaneze o țevă care se îmfundase la vecinii de la Vinalcool și era pericol de explozie în zonă. I se descrie situația faptică, după care sigur pe vorbele sale, personajul cere să fie verificată trasabilitatea de pe etichetă a sacilor de făină.

– E făină de anul ăsta nea Mitică!

– Păi bine mă bivoliilor! adresarea era făcută direct către oamenii lui, cocătorii, nu se exista nici un dubiu!... Voi nu știți că anul ăsta a fost an secetos!... Își dăduse repede seama de greșeala gravă a exprimării, se întoarse și-și ceru scuza față de tovarășul Prim Bivol, chiar dacă acesta nu era de față, explicînd că în speță e doar o potriveală proastă, nu e nici un grad de rudenie.

– Zilnic le explic la învățămîntul politic și vedeți că nu se lipește nimic de ei!

Mai desfundară o sticlă de-aia specială, adusă de specialistul în panificație și se așezară să încheie edificați procesul verbal, anexînd o notă de fundamentare asupra calității făinii din anul acela, lipsită de umiditatea din sol.

În ce privește moralul salariaților, la concluzii cei doi propun eliberarea din funcție a personalului de la poartă, pe motiv dovedit că ascultă Europa liberă (N-aveau de unde să știe onor portarii din altă parte că s-a dărâmat Zidul Berlinului!).

Restul colectivului sunt fără îndoială oameni la locul lor și au avut o abordare partinică pe perioada controlului, dovedind că și-au capacitat toate eforturile strînși uniți în jurul ideii, „fie pâinea cît de rea, noi cu drag mîncăm din ea!”

Mulțumite că și-au făcut datoria, organele cercetării deschiseră portbagajul, să se asigure că din greșeală pâinea caldă nu a fost așezată prea aproape de sticle, să se degradeze conținutul standard... Ieșind din curte, cei doi portari reuniți în poziție de dreptți îi salută cu respect.

– Să trăiți Domnu Colonel! Să vă dea Dumnezeu sănătate!

– Auzi mă Ghiță, parcă mi-e milă de amărății ăștia doi. Hai să scriem din nou sfârșitul, că doar nu ăștia doi dărâmară zidul.

Leonid Dragomir

Biblioteca de filosofie

Apologetica azi

cultura noastră atât de mult încât dispariția lui nu poate conduce decât la negarea oricărui sens și valori, adică la nihilism. Dacă voința și libertatea omului nu mai sunt orientate spre Dumnezeu, atunci nu mai rămâne decât "orizontul pustiu al voinței indefinite". Vidul lăsat de "moartea lui Dumnezeu" în sufletul omului occidental, nu este o stare pură - știa prea bine Nietzsche, atunci când vorbea despre "ultimul om" -, ci plină de rămășițele a ceea ce a constituit de-a lungul a două milenii creștinismul. Și dacă însuși umanul, așa cum îl înțelegem acum, se întreabă cu îngrijorare David Bentley Hart, este invenția absolută a creștinismului, nu cumva o cultură care devine cu adevărat postcreștină va fi, într-un final, și postumană? Acest postuman opus umanismului total creștin - "o viziune asupra umanității în cea mai cuprinzătoare și profundă sferă a sa, una care identifică noblețea, taina și frumusețea înfățișării umane - persoana umană - în fiecare manifestare a naturii acesteia" - ar fi de fapt un antiumanism manifestat prin două aspecte: banalitatea unei vieți dedicate consumului și monstruoșitatea distrugerilor planetei la care tehnologia actuală devenită întreaga realitate predispune și de fapt conduce.

Titlul cărții lui David Bentley Hart, *Ateismul: o amăgire* (trad. de Eva Damian, Ed. Doxologia, Iași, 2017) este o replică la un altul, cel al cărții lui Richard Dawkins, *Dumnezeu: o amăgire*. Cartea poartă însă un subtitlu care, aflăm din *Cuvântul înainte la ediția în limba română* al autorului a fost titlul intenționat de el al cărții: *Revoluția creștină și adversarii ei*. Oricum, ambele titluri anunță intenția apologetică, de apărare a credinței creștine într-o epocă în care creștinismul pare a fi fost, cel puțin în Occident, abandonat. Hart realizează aceasta luptând, ca să zic așa, pe două fronturi: unul istoric, al readucerii în actualitate a impactului pe care l-a avut creștinismul la sfârșitul antichității și altul, să-i spunem de critică a modernității postcreștine din perspectiva idealurilor religiei întemeiate de Iisus Hristos. Cele două perspective, cea istorică și cea centrată pe actualitate se intersectează, bineînțeles, mai ales că autorul găsește multe similitudini, dar și diferențe esențiale între sfârșitul păgânismului antic și nihilismul contemporan.

Creștinismul a fost, consideră teologul american, singura revoluție adevărată din istorie, deoarece, spre deosebire de revoluțiile violente ale modernității - care deși reușesc o rearanjare radicală a societăților nu pot transforma oamenii și culturile decât la un nivel superficial - a reușit să convertească mai întâi mințile și voințele impunând treptat, dar tenace, o altă tablă valorică și în consecință un alt mod de a vedea lumea în totalitatea ei. Iubirea și milostenia aflate în centrul vieții creștine sunt cele care în mod lent, însă ireversibil schimbă, deși părea improbabil, lumea antică. Desigur, schimbarea nu s-a realizat niciodată deplin, noua civilizație creștină fiind la rândul ei marcată de violențe, războaie, nedreptăți. Și totuși, idealurile morale sădite în suflet de creștinism, au creat un alt mod de a ne percepe pe noi înșine și faptele noastre. "Pe scurt, scrie autorul, apariția creștinismului a avut urmări atât de mari, încât aproape că se poate spune că a început o nouă lume: a <<inventat>> umanul, ne-a lăsat conceptul fundamental de natură, ne-a determinat viziunea despre cosmos și locul nostru în el și ne-a schimbat pe toți (la un nivel sau altul) în cele mai profunde niveluri ale conștiinței". Rostul cercetării istorice asupra începuturilor creștinismului este tocmai acela de a ne face să conștientizăm cât de puternic suntem impregnați astăzi de valorile creștine, cât de mult continuă să ne urmărească revoluția morală, dar nu numai, ci și metafizică, estetică aduse de creștinism. Profunzimea acestei schimbări iese pregnant în evidență în cazul împăratului roman Iulian Apostatul, care a încercat la scurt timp după ce creștinismul fusese impus drept religia oficială în Imperiul roman de către Constantin cel Mare, o revenire la vechile credințe și practici legate de zeii păgâni. În ciuda intențiilor și aspirațiilor sale sincere, restaurația s-a dovedit zadarnică, deoarece păgânismul propăvăduit era atât de impregnat de valorile, așteptările, habiturile creștine încât nu s-ar fi putut încheia într-un sistem coerent, și ar fi sucombat - chiar dacă Iulian ar fi condus mai mult (a domnit numai trei ani între 361 și 363) - în contradicții ireconciliabile.

Cazul Iulian Apostatul, considerat paradoxal "împăratul cel mai creștin în simțire - în sentimentul moral, în fervoarea spirituală și temperamentul personal" este cât se poate de relevant pentru vremurile de azi ale modernității postcreștine. El demonstrează că o reînnoire la ceva similar păgânismului antic este imposibilă întrucât, așa cum am spus, creștinismul a marcat

Petru Pistol

Diortosiri

Moto: „... că nu este nici o gramă/Din a lumii scrieri toate să nu aibe melodramă” (*Levantul*).

Manej politic

În secolul I î.Hr. Republica romană se confruntă cu propria-i cădere. Caesar (Caius Iulius) refuză diadema, simbolul regalității, cu care îl „ispitește” Marcus Antonius, dar gestul nu venea din convingere, ci pentru că dictatorul cunoștea repulsia poporului roman față de regalitate. Acordul fățiș trebuia evitat, deși subminarea Republicii era evidentă. Schimbările aduse de Caesar în Senat - forul decizional al statului roman, sunt de actualitate: Caesar reintroduce în *curie* printr-un plebiscit acei senatori excluși și trimiși în exil de Pompei în virtutea legii *despre corupție*, numărul senatorilor crește de la 600 la 900, compoziția listei senatoriale fiind predominant *caesariană* (unii nici nu vorbeau corect limba latină), gestionarea finanțelor ce revenea Senatului ajunge - prin Caesar - pe mâna unor contabili recrutați dintre propriii săi sclavi ș.a. Tiranul va fi sancționat drastic, va plăti cu viața în urma zecilor de lovituri de pumnal primite în Senat.

Uciderea, în *politică*, nu a fost niciodată o noutate. Dar, „planificată” în Senat, cum?, de ce?

Pentru că Senatul era garantul forme republicane de guvernământ. Uciderea dictatorului în Senat profetea triumful instituției.

A urmat Augustus, tânărul multiplelor promisiuni. El „consolidează” instituția republicană, punându-se el însuși chezaș: *princeps Senatus*, „fruntașul, cel dintâi din Senat”. Și, evident, consul. Dar nu doar pentru un an, așa cum stăteau lucrurile pe timpuri, ci consul pe viață. Încă un motiv de deșartă mândrie senatorială. Căci toate se făceau după „ordinea principelui”, *iussa principis* (Tacitus), *Roma* subzistând ca Republică în instituțiile sale erodate, golite de substanță, când, de fapt, Octavian Augustus instaurase o „monarhie autentică” (Cassius Dio).

Și, tot astfel, din izbândă în izbândă, ca întotdeauna în epoci „victorioase”, toga senatorială valorează în ochii împăratului cât valtrapul propriului cal. Și nu este legendă - dar, fiind mai veridică decât legenda, a devenit și legendă - gestul lui Caligula care-și investește murgul cu prerogative senatoriale: el le pretinde „colegilor” senatori să-i prezinte nevinovatului animal onorurile cuvenite nu ordinului cabalin, ci ordinului senatorial. În Senat pătrundea cu drepturi depline, *ex aequo* cu fiecare dintre „venerabilii” senatori, calul lui Caligula.

Dar dacă armăsarul lui Caligula n-ar fi fost un *equus*, ci o *equa*? Sau, dacă ar fi fost nu una, ci mai multe, împăratul devalându-și, în aplauzele îmbujorate ale mulțimii, patima lui pentru echitație feminină? Dar dacă Caligula (expresivitate absolut involuntară, vezi și *supra*, meritul fiind exclusiv al calului și al lui Caligula, autorul declarându-se *smerit*, adică *s(ine) merito* în etimologie desuetă) împăratul de odinioară, renaște astăzi pe țărmuri carpato-danubiano-pontice? Suntem noi destul de pregătiți să gestionăm asemenea ceremonii ecvestre?

Se pare că da. *Plaudite, cives!* - „Aplauzați, cetățeni!”

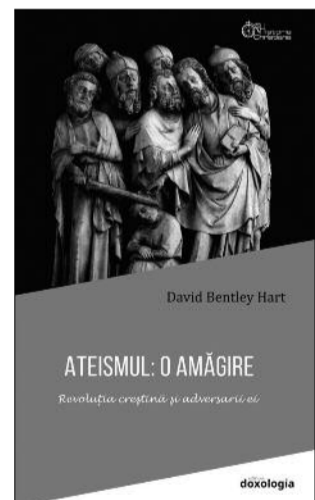
Uciderea, în politică, nu a fost niciodată o noutate.

Dar, „planificată” în Senat, cum?, de ce?

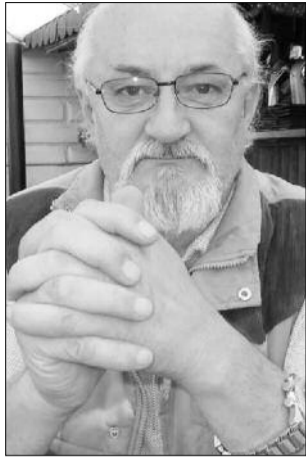
Pentru că Senatul era garantul forme republicane de guvernământ.

Uciderea dictatorului în Senat profetea triumful instituției.

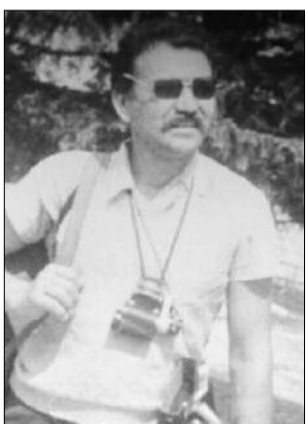
P.P.

Aurel Sibiceanu

Cam așa a stat treaba, mulți supraviețuitori ai stalinismului, oameni în etate, pe care îi cream neclintiți în credința lor, în valorile României interbelice, „grație” lui Păunescu, au căzut în plasa regimului. „Reorientarea” lor a fost scurtă, criza alimentară de după 1980 i-a readus cu picioarele pe pământ.

Părintele Cezar în ipostază de neobosit călător. (1984)

Glorioșii ani ai ratării

Discuții cu Părintele Cezar și câteva amintiri

Ajunși în Expo-Parck, ne-am așezat pe o bancă. Părintele Cezar a scos un caiet cu poeme și a început să citească; timid la început, apoi cu intonații, uneori patetice. Pe alee treceau persoane, se plimbau, și când acestea treceau mai aproape de noi, Părintele se oprea din citit. „Or să creadă că sunt nebun!”, se explica și continua lectura, cu glas mai scăzut. Cam după zece poeme s-a oprit și m-a întrebat, cu același apelativ respectuos, care pe mine mă intimida: „Cum credeți că sunt poezile mele acum, maestre?” I-am răspuns: „Cred că trebuie să citiți în cenaclu, părinte, dar va trebui să punem totul la punct, pot surveni ceva probleme din partea unor colegi patriotarzi, abonați la „comenzi sociale”. Aștia sunt o veritabilă echipă de zgomote, când cineva citește ceva care se abate de la linia partidului, echipa ia poziție, critică și, uneori, chiar amenință, pun ștampile. Așa că trebuie să pregătim apărarea, ca să zic așa, și asta nu o putem face decât după ce voi avea o discuție cu Laura Cara-Dima. Poemele au imagini și metafore percutante, limba este superbă, limba comună, vorbită în de obște, se îmbină fericit cu reminiscențele din cronicari și recuzita limbii liturgice. Pe mine, personal, mă deranjează doar influențele, puține, e drept, păunesciene.” Aici, Părintele Cezar a lăsat privirile în jos și a zis, cu o bosumflare fermă și copilărească în același timp: „D-le poet, țin prea mult de Păunescu, a dat tonul la critici sociale, dar nimeni nu-l urmează, metaforele lui sunt uriașe, unele te fac să te urci pe pereți, omul acesta este un vulcan! Pentru mine este un poet uriaș și este o mândrie să-i fiu un emul neștiut, așa cum le sunt și altor poeți – Arghezi, Voiculescu, Radu Gyr, Ioan Alexandru, Petre Dulfu.” Am ascultat și am tăcut câteva minute. Mi-am dat seama că Părintele are încăpățănări aprige, mie aidoma – în materie de literatură, nu-mi poate scoate nimeni din suflet și din minte admirația pentru o carte, un scriitor.

În acea vreme, Păunescu era foarte receptiv de public; „Cenaclu Flacăra”, intens mediatizat de revista cu același nume, de radioul și televiziunea națională, era la apogeu. Reportajele sociale găzduite de revistă precum și răspunsurile date cititorilor de poet lăsaus impresia că pe tărâmurile României pogoară un oarece arhanghel al dreptății. Medici, ingineri, cercetători și oameni de cultură erau mediatizați de pomenita revistă și asta a fost ceva nou și bun pentru un public îndopat doar cu osanale (cele mai megalomane scrise chiar de tovarășul Adrian!) despre genialitatea cuplului Ceaușescu. Puțini erau cei din cenaclu nostru local și din boemă care să vadă dincolo de suprafața „Cenaclului Flacăra” – libertatea dată tinerilor de Păunescu era tot dogmatică, ea se petrecea în interiorul sălilor caselor sindicatelor și pe stadioane, bine păzite de miliție și supravegheate de Securitate. În fapt, în „Cenaclu Flacăra” era criticat Occidentul, Păunescu visa la gloria militantului stângist Bob Dylan. Cântecul și poeziile patriotice despre Ardeal erau, de fapt, expresia naționalismului lui Ceaușescu și replici date revizionismului maghiar. Câtiva am sperat că Păunescu va scoate libertatea din țărucii (săli și stadioane) și o va revărsa pe stradă. Nu a fost să fie... Unii dintre noi, care aveau cunoștințe în lumea scriitorilor, știau și cum era răsplătit poetul pentru grandioasele omagieri publice, făcute Ceaușeștilor. În Păunescu își pusese speranțe și mulți intelectuali oprimați în stalinism. Bunăoară, în 1979, mă aflam acasă la unchiul soției mele, la profesorul de desen Petre Manu, împreună cu fiul acestuia, Lucian, cu actorul Cristian Tutză și cu poetul Nicolae Coman. Bătrânul profesor, sever, dar cu un umor ciufut, ne-a îmbiat cu țuică galbenă, de pere, din satul Galeș. Beam în liniște, priveam și comentam tablouri lui Lucian, arhitect dublat de un talent nativ în materie de pictură. Când eram în toiul discuțiilor, profesorul a intrat în camera noastră - ținea sub braț câteva cărți ale lui Păunescu, s-a apropiat și a zis, sobru: „Măi, băieți, voi ați citit cărțile astea?” după care pune, cu oarece sfînțenie, una câte una, cărțile lui Păunescu. Erau titlurile: „Istoria unei secunde”, „Repetabila povară”, „Pământul deocamdată” și „Poezii de până azi”. Ne-a privit pe fiecare în parte, a ridicat sprâncenele și a spus, ritos: „Copii, țara asta se schimbă sub ochii noștri, numai un orb nu vede

asta, și se schimbă în bine, nedreptățile au început să fie îndreptate. Am discutat despre asta și cu prietenul meu Virgil Carianopol, pe care l-am vizitat acum doi ani și cu care vorbesc la telefon o dată pe lună. Uite, în „Flacăra” lui Păunescu se critică abuzul, nedreptatea, omul acesta pune în lumină munca cinstită, realizările și valorile științei și culturii din România...” Aici, profesorul a fost întrerupt de Cristian, care îi fusese elev la liceul „Nicolae Bălcescu”, azi „Colegiul Brătianu”. Acesta a ridicat mâna cu două degete, ca la școală, și a zis: „Domnule profesor, pot să vă întreb ceva?” Profesorul a încuviințat. „Domnule profesor, radioul Dumneavoastră e defect?” Profesorul a ridicat, a mirare, sprâncenele și i-a făcut semn să continue. „V-am întrebat așa, din curiozitate. Mi-am amintit cum în ultimul an de liceu fiind, într-o seară i-am ascultat împreună și cu Lucian, băiatul Dumneavoastră, pe Monica Lovinescu și Virgil Ierunca. Atât am avut de spus.” Profesorul a tăcut puțin și i-a răspuns „elevului”: „Înțeleg unde bați, ești curajos, așa v-am învățat să fiți. Mda... vă înțeleg, sunteți tineri, dar nu într-atâta de tineri ca să nu fiți critici cu adevărat și orbi la realități. Țara crește, copii, crește...” A luat de pe masă volumul „Pământul deocamdată” și a început să citească poezii, cu o intonație uluitoare, care potențau mai mult unele metafore, imagini... Eram siderat, dar nu de interpretarea unchiului, ci de faptul că avea un nou preferat în materie de poezie – Păunescu! Niciodată nu mi-a trecut prin cap că bătrânul profesor, care altădată îmi citise din Vasile Voiculescu, Andrei Ciurunga, Nichifor Crainic, Vasile Militaru, Radu Gyr, pe care îl și vizitasem împreună, la Câmpulung, la finele anului 1974, îmi va citi din Păunescu! După ce ne-a tot citit, au urmat discuții aprinse, pe marginea valorii literare, a moralității autorului, pe marginea situației politice din țară. Practic, discuțiile și disputele au fost mai mult între profesor și Cristi, care își turna țuică, generos, în țoiul pe care-l dădea iute pe gât! Eu am intervenit doar de câteva ori, Lucian a tăcut și a tras linii pe un caiet, ca la partidele de table! Discuțiile s-au încheiat deodată cu golirea litrului de țuică! De altfel, la plecare, Cristi a și spus: „Domnule Profesor, vă asigur de tot respectul meu, v-am înfierbântat intenționat, ca să vedeți cum am golit sticla!” Profesorul a privit la sticlă, la Tutză și a zis: „Du-te-n moașă-ta pe gheață!”

Cam așa a stat treaba, mulți supraviețuitori ai stalinismului, oameni în etate, pe care îi cream neclintiți în credința lor, în valorile României interbelice, „grație” lui Păunescu, au căzut în plasa regimului. „Reorientarea” lor a fost scurtă, criza alimentară de după 1980 i-a readus cu picioarele pe pământ. Să revenim în parc. După ce i-am relatat câte ceva din rolul jucat de Păunescu în susținerea cultului personalității lui Ceaușescu, Părintele Cezar a cumpănit cele spuse de mine, a ocolit subiectul Păunescu, a trecut direct la problema care îl privea pe el și debutul în cenaclu și a conchis: „Am decis, indiferent de ce vor zice poeții din cenaclu, voi citi! În viață am înfruntat atâtea, am făcut meserii diverse și grele, viața mea de familie este destul de încinsă și complicată și m-au mai luat în colimator și ierarhii bisericii!”

De ce era, totuși, necesară luarea de măsuri, legate de acest debut? se vor întreba unii cititori, care nu au trăit acea perioadă. Așa cum am mai spus, în cadrul cenaclului exista un nucleu dur, alcătuit din inși în etate, veleitari specializați în bazaconii proletcultiste și care prin luările lor de cuvânt realizau adevărate execuții publice; după cum am observat din dosarul de urmărire a mea, ceea ce ei socoteau a fi devieri de la „linia partidului”, ori ironii la adresa acestuia erau puse pe hârtie și duse sistematic direct la Securitate, așa se face că mulți tineri condeieri s-au trezit cu dosare, că la unele lecturi în cenaclu apăreau figuri noi, necunoscute nouă și care ascultau cu atenție mai ales luările de cuvânt ale proletcultiștilor. Nucleului acestuia îi spuneam „Carnasierii” și poetul Ion Cincă mă învățase să-i cunosc bine, să-i evaluez și să-i contracarez, cu ironie fină și apărare machiavelică! Pentru regim, supravegherea vieții culturale, literare, era firească, pentru noi, nu. De fapt, după anul 2009 aveam să aflăm, din documentele Securității, că înființarea Cenaclului literar Liviu Rebreanu, în

Magda Grigore

În numele poemului

(verde inocent)

* lui Mircea, la aniversară

De atâta singurătate casa o luase la vale cu nisip, cu ierburi, cu ploi – cuvintele cădeau de-a valma cu flăcări, cu sânge și cu noi amândoi. Nu apucasem să luăm nimic în arcă, nimic să respire, nimic să rodească, nicio speranță, oricât de firavă care să știe pe mări să vâslească. Timpul era îngropat în amintiri pereții trosneau ca niște vertebre sub malurile groase de pământ căzut parcă din tenebre. Lucrurile mici deveneau și mai mărunte, de atâta singurătate nu mai aveam ce jertfi ne-am privit o clipă doar ochi în ochi pregătiți pentru ce va fi. Dragostea, ah, dragostea, ne-am amintit de ea înfricoșăți de vuietul adânc, de chemare, am rupt-o în două, sângărând, ca să ne facem aripi de salvare...

Din apele potopului, despletite, din apele nimicului luminescent s-a ivit pregătit să ne nască din nou verdele neștiut, verdele inocent. Furia apelor s-a oprit înfrântă, casa s-a colorat ca un anotimp; mările au tăcut, obosite de luptă, și caută alte maluri de timp.

Cu dragoste, ah, cu câtă dragoste verdele încarcă zilnic fregate casa se înalță încet, în speranță, prova ei știe cântecele mării, toate. Inima doar în inimă se adăpostește cu nisip, cu ierburi, cu ploi – verdele inocent ne izbăvește, ne leagă cu flăcări și cu sânge pe amândoi.

1948, organelor de urmărire le venise ca o mânășă – aspirații la gloria literelor nu se mai întâlneau pe la domiciliile lor, unde țineau serate literare, pentru cunoașterea lor în amănunt era nevoie de infiltrarea unor informatori, ori de racolarea chiar din rândul actanților, ci într-un loc public, loc din care puteau fi supravegheați mai ușor și care le mai și descuraja chefurile de a discuta pe marginea unor teme neplăcute regimului. Dar, să revin la pregătirea debutului poetic al Părintelui Cezar. Din 1980, „Palatul Culturii” din Pitești avea un nou director, pe cunoscutul Dorel Ștefănescu, numele lui real: Dorel S. Ștefan; acesta l-a înlocuit pe Val Dobrin, din motive pe care nu le cunosc. D-lui Dobrin nu am avut a-i reproșa niciodată, nimic – era un om cult, un autodidact aproape desăvârșit, care a pus bazele unor serioase programe culturale în instituția pe care a condus-o din 1968 până în 1980; doar de câteva ori i-am reproșat unele poziții cam exclusiviste și, într-un grup restrâns fiind noi, i-am ironizat demersul de a pune în scenă, cu actori amatori, piese bune, dar fără nici o viziune regizorală. Spre deosebire de Val Dobrin, Dorel Ștefănescu avea viziuni moderne despre actul de cultură și cei nouă ani de directorat al său au fost un mare câștig pentru viața culturală a urbei. Încă de la numirea sa, Dorel s-a arătat interesat de activitatea cenaclului. Îmi amintesc de prezența lui la unele ședințe: intra în sală, asculta ce se citea și discuta, își lua ochelarii de pe nas, ne privea pe toți, cu o mirare hâtră și pleca, la fel cum a venit, uneori dând din mână a lehamite. După vreo trei prezențe de acest fel, am găsit de cuvânt că musai trebuie să vorbesc cu acest om. Și am vorbit, dialogul cu el a fost mai mult decât necesar.

De la angoasă la beatitudine

Solicitându-i dimensiunii autoreferențiale s-o înlocuie pe cea ficțională, permițându-i confesiunii vibrante, modelate în spirit pascalian să se desfășoare cu o lejeritate admirabilă, făcând deseori apel la elementele lirice intensive spre a deveni cât mai touchant, romanul confesiv *Noaptea de foc*, de Eric Emmanuel Schmitt (apărut la Paris, în 2015, tălmăcit grațios în românește de Marieva Ionescu, publicat de Humanitas în 2017) ni se propune în chip de lectură revelatorie, potrivită desprinderii de o lume din ce în ce mai înstrăinată de sine și mai angoasă; angajată întru descoperirea transcendenței active, profund personalizate, apte să dea sens existenței umane și, mai ales, s-o scoată din labirintul rătăcirilor secularizate; hotărâtă să ne orienteze într-o direcție ascendentă, spiritualizantă, să ne scoată conștiința din bolgia contradicțiilor nerezolvabile, să contribuie din plin la iluminarea noastră interioară; pregătită să ne asigure că numai în lumina credinței ni-i cu puțință să ne lămurim ființa, să o punem de acord cu o prielnică formă de devenire.

Dornic să cunoască viața tuaregilor saharieni, autorul-scenarist (născut în 1960) s-a dus, în 1989, în Algeria, la Tamanrasset. Apelând la serviciile ghidului Moussa care credea că deșertu-i centrul lumii, a descins în piața de bijuterii, a intrat în capela „unde a locuit Charles de Foucauld, călugărul catolic, asasinat de un semen de-al său”, după ce trăise printre tuaregi, alcătuiind „primul dicționar al limbii lor”, dedicându-se localnicilor, vizitase fortăreața, „o mărturie a violențelor lumii”, gata să spună „o singură poveste: cea a lipsei de înțelegere dintre oameni”. Împreună cu Gérard, ce vroia să facă un film documentar despre viața pomenitului monah, s-a alăturat unui grup expediționar, pornind spre deșertul misterios. Mai înainte de orice, a admirat dromaderii „liniștiți”, liberi, înzestrați cu „o eleganță nonșalantă”. Căutând să afle cât mai multe despre tuaregi, a sesizat că „viața lor nu e încărcată de cifre”, ci se desfășura în răspărul oricărei exigențe de cifre cumulară, într-o manieră lejeră și naturală. De la geologul expediției a primit informația că până și în pustiu „totul e încă în mișcare, se transformă, dar cu o viteză imperceptibilă la scară umană”. Cu stupeoare a constatat că avea „sub ochi nimicul”, „o întindere plată și uscată, fără niciun fel de detaliu de care să te agăți, care se topea până la urmă la orizont”. Completându-și cunoștințele despre tuaregi, a mai aflat că „un berber nu se dezgolește niciodată”, că femeile indigene „dețin funcțiile nobile”, fiind „păzitoare ale legilor, preotese ale scrisului, paznici ai culturii”. Pe măsură ce devenea „un spectator subjugat”, se adapta peisajului fascinant, renunța să se mai agite, să se lase copleșit de probleme, se simțea condus „înapoi către esență” și cuprins de „mirarea plină de bucurii”, observa că „pământul nu duce lipsă de minunății, ci de oameni care să se minuneze”, că „noaptea, Sahara căpăta un aer de sărbătoare”, devenind „fertilă, bogată, generoasă, orientală”, că „aici, în lipsa oricărei surse de lumină agresivă produsă de civilizația omenească, cosmosul își etala nestingherit splendorile”. Sub fina îndrumare a lui Jean-Pierre, astronomul expediționar, „îndepărta vâlul aparentelor”, deslușind „trecutul secret al peisajului ceresc”. Cu ironie împletită cu paradox a decelat că „stelele tăcute i-au făcut dintotdeauna pe oameni să pâlăvrăgească”. Luându-și inima în dinți, i-a replicat astronomului mult prea încrezător în obiectivitatea și veridicitatea științei sale, spunându-i că „adevărul rămâne inaccesibil, nu există decât adevăruri provizorii, tentative de adevăr”. Ca tânăr profesor de filosofie a priceput că „nevoia de a înțelege nu e doar o înclinație către raționalitate, ci nevoia de a găsi liniștea identificând tenebrele, punând ordine în haos”, că „toate explicațiile au aceeași origine: frica de a nu avea explicații”, s-a distanțat de „morga pozitivistă” a astronomului luciferic, a insistat să reflecteze „în liniște, între

nisip și stele”, și-a permis să se îndoiască de existența lui Dumnezeu. Observându-l pe Abayhur, călăuză tuaregă, și-a dat seama că „știa să citească deșertul”, era profund credincios, înzestrat cu „trăsături fine”, „semeț, magnific, imperial”, galant (după cum a dovedit atunci când a trecut pe lângă gingașa păstoriță de capre, dându-și silința să se facă neobservat), răbdător, molatic, înțelept.

Pe parcursul înaintării în deșertul plin de taine, a luat cunoștință de propriile defecte (precum: frenezia, nerăbdarea, lipsa de credință, incapacitatea de a iubi statornic pe cineva, agnosticismul), s-a gândit la faptul că „omul, care nu e decât praf de stele, se dovedește o dureroasă greșeală”, i-a mărturisit delicatei tovarășe de drum Ségolene că „natura se organizează singură”, fără intervenție dumnezeiască, de fiecare dată, că niciodată „cantitatea nu garantează adevărul”, că „existența se dovedește prin experiență, nu prin concept sau prin deducție”. Neputând dormi, s-a pomenit „cuprins de furie, ciudă și neliniște”, răvășit de „o amenințare absurdă”, pusă la cale de „un agresor necunoscut, ascuns în umbră”, nu i s-a putut împotrivi senzației de dezrădăcinare ce îl „invada cu undele ei de straniețe”, smulgându-l „din confortul obișnuit”, i s-a părut că-i „gol”, „exilat”, „fragil”, s-a perceput litotic, ca „o fărâmă de viață între două neanturi”. Încolțit de „o angoasă hibridă”, s-a crezut strivit de univers, „șintuit de viu”. Cine l-a salvat dintr-o atât de inconfortabilă stare de spirit? Nimeni altul decât Abayhur care, în calitate de subtil „om al deșertului”, „știa că frica maschează angoasa dându-i un obiect precis”, făcându-l să se teamă de șerpia ce mișunau prin preajmă. În timpul ascensiunii pe muntele Tahat, s-a simțit din nou în largul său, s-a bucurat că „totul devenea grandios”, a fost „cuprins de o fericire fără margini” (când a ajuns în vârf, la trei mii de metri) a constatat că puținele alimente pe care le cărase cu sine aveau „savoarea rarității”. La coborâre a renunțat la orice precauție, s-a lăsat în voia unui „soi de vertij stăpânit”, a luat-o cu mult înaintea celorlalți, s-a rătăcit. Pradă rătăcirii, a rămas șocat de ceea ce i se întâmpla, s-a îngropat în nisip spre a nu îngheța peste noapte, s-a pomenit copleșit de „liniștea neantului, lipsit de orice repere, deformat de o forță uriașă, supraomenească, insistentă, ce-i dilata întruna conștiința, scaldându-l în lumină, ocrotindu-l, scoțându-l din sine, oferindu-i șansa de a levita, de a înțelege totalitatea, atrăgându-l într-o „îmbrățișare de foc” (asemănătoare celei de care avusese parte Pascal cu câteva secole în urmă). Reîntors în sine după straniul moment extatic-illuminator, a sesizat că-i „captiv în nisip”, că numai Dumnezeu îi putuse pregăti acea experiență mistică, a descoperit că „totul are un sens”, că „totul e întemeiat”, s-a bucurat enorm de faptul că primise minunatul dar al credinței. Dezgropându-se din nisip, a pornit din nou la drum cu ochii ațintiți mai degrabă spre cer decât spre pământ, a mers tot înainte până ce l-a întâlnit pe Abayhur pe care l-a îmbrățișat frățește.

După întoarcerea în tabără, a avut parte de îngrijirile de rigoare, s-a încredințat (după ce-i mărturisise lui Ségolene ce i se întâmplase în timpul „noptii de foc” petrecute pe munte) că experiențase un moment mistic, și-a adus aminte că Tahat înseamnă *coloana cerului*. Ca unul care se simțise ales să supraviețuiască unei grele încercări, ajunsese să se autoperceapă dintr-o primenitoare perspectivă metanoetică. Beneficiind de privilegiul de a călători pe dromaderul Tarik, a putut contempla „visător peisajul”, și-a simțit „metamorfoza spirituală aproape organic, ca un arbore a cărui sevă dă naștere unei mulțimi de frunze”, a cunoscut beatitudinea, s-a lepădat de „angoasa sfâșietoare”, ce-l condamnase la singurătate și aroganță, dându-i „statutul de unică ființă cugetătoare într-un univers lipsit de gândire”, dobândise bucurie, smerenie, seninătate, și-a schimbat „concepția despre călătorie”, socotind

că „destinația contează mai puțin decât renunțarea” la o seamă de prejudecăți nocive (precum aceea a superiorității necredinței față de credință), își dăduse seama că repetase experiența mistică a fericitului său înaintaș Charles de Foucauld cel iluminat, ajungând să se separe net de celălalt Foucauld (Michel) care contribuie la formarea-i filosofică deconstructivist-atee, a început să se roage cu fervoare, renunțând la a se mai pune pe sine în centru, lăsându-se în voia lui Dumnezeu, a priceput că „viața interioară se îmbogățește din vidul exterior” al deșertului. Odată cu inevitabila despărțire de Sahara, a lăsat să pătrundă în sine vidul, și-a întipărit în minte sfatul lui Abayghur: „Nu uita ce e de neuitat!” Dozându-se eficace, evitând prețiozitatea, saturarea, prolixitatea, optând pentru o desfășurare narativă dreaptă, clară și răspicată, mizând mai degrabă pe transparentă decât pe opacitate, preferându-i duplicității frachetea, asigurându-și constant un mod de a opera deosebit de vibrant, capabil să-l impresioneze mai mult decât orice pe cititorul ce dorește să fie scos din inerția unei existențe monotone, redundante, schmittianul opus romanesc-confesiv *La nuit de feu* ne atrage luarea-aminte prin ingenuitatea narației calme, prin tonalitatea delicat-reflexivă, prin stratificarea-i discret-elevată, prin valoarea sa estetică ridicată și, nu în ultimul rând, prin aspectul revelatoriu, de o intensitate apreciabilă, cu subtilitate orientat în direcția descoperirii unui modus vivendi într-o mult mai mare măsură transcendent decât imanent.

Echivalențe

Cezar Ivănescu
(6 august 194 -
24 aprilie 2008)

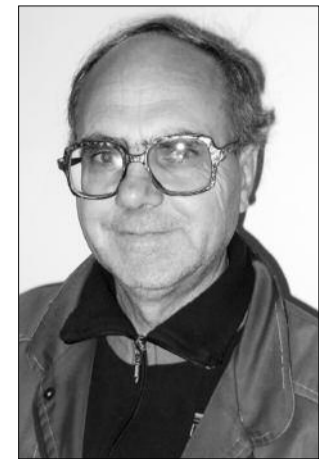
Rimaya

în orasul acela bolnav
am iubit trei femei:
una e de-acum batrână
și-i seamănă din ce în ce mai mult Morții,
una e lângă mine
amintindu-mi că și ea va muri
oficiază carnal
oculta prezență a Morții,
una a rămas în orașul acela bolnav
și plânge sângele meu după ea
căci n-o voi mai atinge
cum nu voi mai atinge tronul Morții:
o voi numi Rimaya
și-n numele ei voi pluti
ca un sicriu de nufăr
până ce mă va opri cu pieptul
o lebadă!

Rimaya

By CEZAR IVĂNESCU
Translated by PROCOPIE
CLONȚEA

In that ailing town
I loved three women:
one is now old
and looks more like Death every day,
one is by my side
reminding me she'll also die,
she carnally officiates
the occult presence of Death,
one stayed back in that ailing town
and my blood cries out for her
because I shall never touch her again
nor shall I touch Throne of Death:
I shall name her Rimaya
and in her name I shall be floating
like a lily coffin
until I am stopped, with her breast,
by a swan!

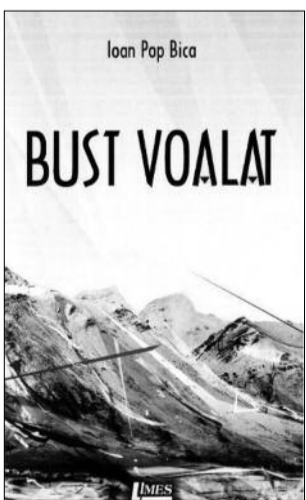
...La nuit de feu ne atrage luarea-aminte prin ingenuitatea narației calme, prin tonalitatea delicat-reflexivă, prin stratificarea-i discret-elevată, prin valoarea sa estetică ridicată și, nu în ultimul rând, prin aspectul revelatoriu, de o intensitate apreciabilă, cu subtilitate orientat în direcția descoperirii unui modus vivendi într-o mult mai mare măsură transcendent decât imanent.

Ștefan Ion Ghilimescu

Ironie și dezabuzat, contondent și principial, cu scrupulozitate, singurătatea este și expresia blamului aruncat "tăcerii" ori opacității spiritului omului comun; atitudine stigmatizatoare a acelora dintre noi care, deschizându-le atâtea ferestre spre alte universuri și oferindu-le cu generozitate mulțime de amănunte privind fascinantele aventuri ale mariajului sinelui cu poezia, răman blocați în inerție și nepăsare, într-o stare de prostrație, consideră poetul, care îi dă lui tot dreptul să continue a căuta labirinturile protectoare ale singurătății.

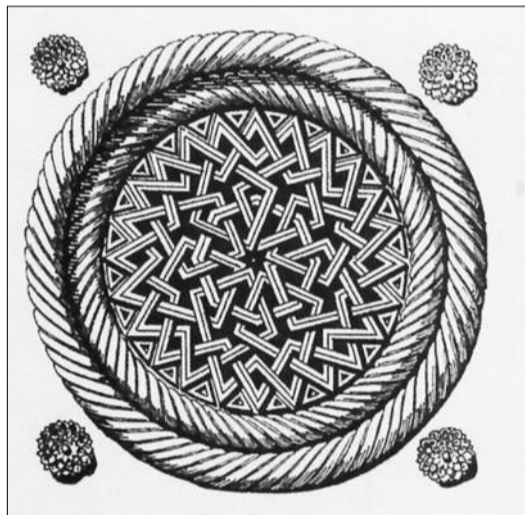

CRONICI

CRONICA LITERARĂ

Poezie pur și simplu... sau cum să închizi marginile uitării

Îmi este din ce în ce mai limpede că motivația sau resorturile imediate pentru care se scrie în ceasul de față poezie la noi sunt cu totul altele decât – să zicem – cele de dinainte sau imediat de după revoluția din '89. Cu o grație unsuroasă, pe atunci, "poetul" nostru era în stare să abdice de la orice principiu, să maculeze și să spurce totul numai pentru a se iți în ochii organelor. În felul acesta, desigur, își căpăta tainul lui de titluri și poziții la curte, beneficia de sinecure și împrumuturi "nerambursabile" la Fond, putea avea acces la cantina partidului, ba chiar și milosârdia de a ciuguli câte o excursie de "documentare" în străinatatea neagră, unde-i viața mult amară, vorba bardului ce ar fi putut ajunge, la vremea lui, cu ușurință, domnitor unionist, dacă ar fi vrut... Alte vremuri! În condițiile regimului comunist (pe care doar arareori se întâmpla ca literatorii noștri să le

blagoslovească *esopic* cu vreo *șopârlă*), fabricantul de versuri din cea mai înaintată societate făurită vreodată de mâna omului pe fața pământului (!!!), ce mai tura vura, avea impresia că era cineva; în consecință, se arăta mulțumit de sine și perfect integrat mitologiei marxist-leniniste a *omului nou*. Poezie de dragul poeziei, discurs vag adică, indefinibil și neprevăzut, ca expresie înaripată a dragostei de viață, a sentimentului eternității naturii și a bucuriei mărturisirii credinței în Dumnezeu, scria puțini, fie că era vorba de cei ce se străduiau să țină legătura, după puteri, cu amprenta aproximativă a plămuirilor unui Gellu Naum, Ștefan Augustin Doinaș și Mircea Ivănescu, fie pasișând la greu pe aceea a lui Eugen Jebeleanu, Nina Cassian sau Adrian Păunescu... Poezia coborâse și ajunsese, cu expresia oarecum exactă a lui Lucian Boia, la nivelul imaginarului totalitarist al discursului istoric la zi. În mod irefutabil, în afara unei certe virtuți (sau morale, dacă vrem, deși nu e tocmai același lucru) a actului de creție, cu greu, dacă nu imposibil, se poate pretinde că ne situăm în proximitatea Artei, ca idealitate și pură speculație a libertății omului... Cazul flagrant al artiștilor cronotopului invocat!

Astăzi, cu eticheta de *poet* sau scriitor, lasă că nu se mai poate obține în prim-planul vieții sociale aproape nimic (chestiune ce ar merita, din multe puncte de vedere, cu siguranță, altă discuție), însă ideea sau conceptul însuși de poezie, anevoios, firește, dar sigur, par să-și recapete endogen atât instinctul cât și voința de existență universală. Fiindcă, o vrem sau nu, există cu siguranță o asemenea înaltă instanță. Sub imperiul ei, poezia redevine, sub ochii celor ce au timp și organ să observe amănuntul, stare de grație poetică, excitație, elan și ritm intern, evenimente capabile fiecare în felul său și toate împreună să nască imagini și acel gen de inefabil care se prizează în primul rând cu sufletul și se înțelege printr-o

facultate cu totul aparte a intelectului. Ca simplu cititor sau critic de profesie, dacă poți descoperi sau produce tu însuși, vizavi de forma excelenței care ți se dezvăluie, o sumă de inducții sau de similitudini între aceste dispoziții dătătoare de sens, se cheamă că ai trecut de partea celui ce te invită să o construiești, înseamnă că trăiești evenimentul și, efectiv, iei parte la nașterea poeziei ca fenomen instantaneu, autentic și original. Personal, am credința că nici nu se poate vorbi de poezie în afara unui atare declic. De la acest nivel de implicare subiectivă, ca urgență a unui caz particular de febricitate rezonantă, poezia nu poate suporta nici o altă sarcină, nu comunică și nu poate deveni purtătoare nici unui alt mesaj venit din afara "discursului" limbajului propriu. Poetul adevărat a fost în vremuri fericite și încă este artistul care iubește valorile sensibile, cu tot duhul lor și propriul neant, un creator de ontofanii, furat pentru totdeauna de magia reîncercării și redefinirii sensurilor cuvintelor... Întru această lucrare, el este ostenitorul care, cum ar spune Valéry, negăsindu-și cuvintele potrivite, găsește ceva mai bun; o dioptrică de făuritor din materiale înalt aliate cu care își apropie o viziune mai pură și mai adevărată asupra sensului lumii și vieții, o privire mai scrutătoare și mai relevantă dincolo de opacitatea și de măștile lucrurilor. Punând în paranteză sutele și sutele de trișori (pe care praful timpului îi va acoperi de la sine), semnalând o reînviere efectivă în anii din urmă a spiritului poeziei adevărate, în continuarea acestor observații îmi propun să trec în revistă și să analizez câteva din resursele unui asemenea poet.

Autor a zece volume de versuri, însă foarte rar prezent în publicațiile de gen, Ioan Pop Bica este un poet, din păcate, puțin cunoscut în viața literară, deși nu s-ar putea spune că scrierile lui nu au stărnit interesul criticii... Rupt realmente de lumea pandemoniului cotidian, sever covârșită de profan, cum, înaintea revoluției din '89, de marota unei ideologii falimentare, căreia i-a întors spatele (nu știu să fi publicat pe atunci ceva!), preocupat exclusiv, în Athanorul propriu, de procesul de facere tortuoasă și atât de fascinantă a poemului, cu habitudini speciale și reacții sociale mai curând retractile, Bica rămâne, în sensul cel mai elevat al termenului, un poet din specia marilor însingurați autotelici. În întregime abstras, străin și de multe ori "transportat" efectiv din imediatul anaerob, o atare postură îl face cu atât mai mult pe Bica complet incompatibil cu practicile împământenite la noi de promovare a unei imagini publice, cel mai adesea factice... Într-un incipit la o poezie din cel mai nou volum de versuri al său (vezi *Bust voalat*, Ed. Limes, 2018), de la înălțimea unui nestrămutat *credo*, pentru a nu mai lăsa loc, probabil, nici unei discuții distorsionante, Ioan Pop Bica formulează ritos un veritabil adagio (comentat și dezvoltat tot de el în continuare) cu privire la excelența statutului poetului autentic, condamnat la o necesară și despovărantă izolare morală spre a-și desăvârși o operă ale cărei exigențe sporesc neconținut. *Cuvântul în singurătate*, notează așadar domnia sa, *este adevăratul dialog*; el oferă atât posibilitatea de a fi împreună cu Marele Creator, primindu-i binecuvântarea (să nu uităm că Dumnezeu a fost el însuși la începuturi singur!), cât și de a conversa cu subiecții propriei alterități, sub imperativul spiritului și rațiunii universale. "Restul" (adică, partea care nu interesează: futilul, infructuosul) este tot ceea ce pentru suflet și pentru spirit este resimțit ca zgomot – acea "gălăgie" indistinctă, cum

notează în continuare I.P.B., care alterează esența miracolului existenței și puritatea nașterii dimineții, ca simbol al începutului perpetuu. Ironic și dezabuzat, contondent și principial, cu scrupulozitate, pentru poet, singurătatea este și expresia blamului aruncat "tăcerii" ori opacității spiritului omului comun; atitudine stigmatizatoare a acelora dintre noi care, deschizându-le atâtea ferestre spre alte universuri și oferindu-le cu generozitate mulțime de amănunte privind fascinantele aventuri ale mariajului sinelui cu poezia, răman blocați în inerție și nepăsare, într-o stare de prostrație, consideră poetul, care îi dă lui tot dreptul să continue a căuta labirinturile protectoare ale singurătății.

Considerat de critici, nu fără o oarecare îndreptățire, drept un tardiv discipol bacovian (de ce n-am recunoaște că se poate descoperi în opera sa, precum în versul *ploaia*

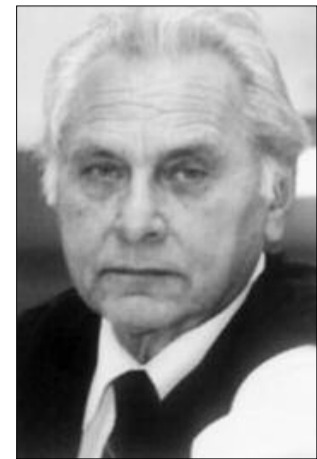

doarme-n picioare, atâtea fascinantă magie), analizat în ansamblu, Ioan Pop Bica este un poet extrem de atașat fenomenologiei singurătății creatoare. Pentru el, fie că "năduful viscolește-n tâmplă/ (și) se zbat nevoile în rugă", fie că primăvara se-ntrupează într-"un fir de iarbă din imensitate,/ (într-)o clipă din al Terrei ceas", "viersul neînțeles" ori poemul predestinat să se întrupeze sunt miracole ale *singurei singurătății!* "cuvintele (singurătății, n.n.) mi-au înroșit obraji/ în plină noapte/ de cap îți faci/ de ani de zile/ în fiecare noapte ponoasele aud/ numărându-ți albe file// mă lași să cred în tine/ de-ți povestesc orice/ nimic ascuns nu ții/ m-ai răstignit pe cruce// mi-ai fost duhovnic credincios/ și-așa vor ști și alții/ cu suflet de trădător/ un mal abrupt cu mătșori de sălcii (*Șugubăț poemul*)". Dincolo de neîmplinirile și rătăcirile străbătute "prin jungla trupului" într-un timp de răscruce, singurătatea înseamnă, pe măsura parcurgerii meandrelor vieții, posibilitatea recuperării primordiilor și, odată cu atingerea pragului unei asemenea bucurii, o binecuvântată depurare și odihnă. "Ninge acum ca altădată/ și se oprește neaua și zilele mai trec/ sub ochiu-nchis mi se adună apă/ se pare c-am venit și iarăși plec// și singur sunt și dimineața vine/ trăgând alaiul după ea/ singur sunt acum cu mine/ și singur voi rămâne după ea (*Dimineața*)".

Pentru Ioan Pop Bica singurătatea și Cuvântul ziditor coboară deopotrivă din Dumneziera care a ales ca el să fie făptură, ființă situată în *diastază*, între Creator și pământ (*din toate Tu ai ales să fii făptură/ cărat în spate de furnici și profanat de ele/ rămân între Tine și pământ/ un mușuroi de stele/ pe care POP-osește-un vânt*). Fire, în acest *interval*, mai curând ascultătoare și iubitoare decât răzvrătită, Bica Ioan Pop "consider(ă) că este un privilegiu/ să poți cuprinde cu toate simțurile/ hărăzite de

Serghie Bucur

MAȘINA DE CUVINTE

Artistul plastic Corneliu Sântioan Cubleşan este una și aceeași personalitate creatoare cu poetul și prozatorul Corneliu Cubleşan – figură remarcabilă a culturii noastre contemporane. Scriitor cu patos elegiac-ironic, Corneliu Cubleşan, alintat de prieteni „Cuble”, a publicat în 2015 la editura „Explorator” a șasea carte de poeme intitulată „Mașina de cuvinte”. „Fruct” al „etapelor” precedente, condensate în volumele „Poemul desenat”, „Plânsul secret”, „Blitz”, „Discurs despre singurătate” și „Splendoarea capcanelor”, „Mașina de cuvinte” conturează „centrul de greutate” al poeziei cubleşane, poezie de o factură interogativă cu inserții picturale. Cum îl „văd pictând” în scurtissimul poem care străluminează coperta a IV-a a „Mașinii de cuvinte”: „În lumina rece / se aude / cum cade toamna din semințe / și cuvintele rămân / să germineze”. Nuanțe și tușe conduse peste pânza cufundată în liniștea creației, de penelurile înmuiate în vopselurile combinate în retorta imaginației – vioara pe care sentimentul și trăirea alunecă în arcușuri cu rezonanță cosmică. Poate „să cauzeze” pictorului darul poeziei, poate „să dăuneze” poetului plăcerea picturii, dar pariul – condensat în aceste două însușiri ce țin, credem, de hărăzirea dumnezeiască – ni-l arată câștigător! Nu cumva lângă poet și pictor stă, încă pitiț, muzicianul? Negreșit, chiar dacă nu avem încă portativele cu însemnele muzicale ce ascund fascinațiile sonore ale travaliilor lui pictural-poetice și invers. Dacă privim cu atenție stăruitoare portretul de pe coperta amintită, vom simți sugerată înfățișarea trinității de care eu îl suspectez pe Cornel Cubleşan: poetul-pictorul-muzicianul!

Constructor al acestei „Mașini” pline de „caii putere” ai metaforei, Corneliu Cubleşan parcurge, cu vocație și timbru valoric, verticala versantului ce duce – sisific – spre vârful Muntelui care, în viziunea neuitatului Victor Sterom, este – niciodată atins! – Poezia: „O, trup al meu îmbolnăvit de gânduri, obsesii / de cuvinte, în care de-atâtea ori / l-am răstignit pe Hristosul / vene sălbaticite de instinctul primar / ce așteaptă în rețeaua învechită ca un păianjen / sângele proaspăt al tinerei femei... / O, vremuri în care cânta în mine lumina / și în priviri se oglindeau îngerii, / gândurile călătoreau prin spații virgine / precum fulgerul, purificându-se, / iar ființa mea devenea poezie” („Prin spații virgine”, p. 41).

„Traseu” calculat pe durata a patru părți, asemenea (aci îmi apare, structural, compozitorul!) unui concert sau unei simfonii, cartea ne poartă printr-un „Paradis răsturnat”, printr-o „Viață pe bicicletă”, coborând apoi de pe șaua ei, să mergem „Cu spatele înainte” (că, nu-i așa?, avem „al treilea ochi”!) și, uimiți de „cele văzute”, urcăm – să ne întoarcem în noi – în „Trenul de maci”! Măreție și decădere, entuziasm și năruire, extaz și sinucidere, alb și negru, strigăt și șoaptă, tunete și fulgere, ură și iubire, trădare și jurământ, pace și război – meridianele planetei invizibile care este, în această carte, poezia lui Cornel Cubleşan, filtrată de tumultoasa melancolie a picturii lui. Strania „Mașină de cuvinte” cubleşană face să transpară adevărurile iluzorii ale spiritului în transcenderea lui cu reflexe gnostice – „Cale fee” a ardențelor din care ființa umană este alcătuită și care, mistuindu-se pe ele, întrețin focul sacru al dorințelor infailibile. „Mașina de cuvinte” – la volanul / manșa căreia Corneliu Sântioan Cubleşan s-a așezat – cu o superbă autoritate poemătică, ne poartă printr-o țară a ospetelor și amorurilor tragice, lăsând în urmă norii de pulbere ai zădărniceii irepresibile, umbre bacoviene în lizierele de arbori tomantici, pe sub care încă mai umblă Ovidiu, în cautarea, ca a propriului Dumnezeu, a femeii iubite: „O, lupilor / e o iarnă fără de sfârșit afară pe tavane în mine / dar urletul vostru nu mă mai sperie / la 30 de grade e plăcut fascinant și sigur. // E o iarnă fără de scăpare / urlați în voie lupilor - / sunteți în mine acum nu vă mai aude nimeni / fiți voi înșivă înmulțiți-vă în sângele meu / aici iarna nu mai are sfârșit / uite / îl văd de acum pe bunul Dumnezeu cu barba-i albă / cum deschide porțile obcinei - / îmi dă sania dăruită de tata / luați-mă duceți-mă cu toată viteza / v-am legat cu arterele mele. / Cu toată viteza spre El.” („Porțile”, p.81).

CRONICI

Dumnezeu/ imaginile/ unde calculul rădăcinii pătrate/ nu se poate aplica fără/ a se căuta un cuvânt/ trecut prin dragoste și mânie/ într-un timp scurt și fugar/ ca un surâs”. Într-o superbă rugă de aparență profană, folosindu-se de toate virtuțile latente ale aceluiași Cuvânt, Bica pare să nu își dorească nimic altceva decât conservarea splendorilor raiului pământesc, un paradis campestru al iubirii, tradițiilor și tuturor metamorfozelor vegetale și biologice: „să se așeze gură peste gură/ cuvânt peste cuvânt mocnind/ rădăcini se-agață în prescură/ din putregaiuri vița înviind// să se dezlege limba de clopot/ dangătul suind până la tine/ să se păstreze raiul pământesc (s.n.)/ o firimitură se va înmulți din mine// dintr-un mănunchi de frunze să dezlegi/ mulțimi de găze și cărări/ să lași deschisă poarta/ apostolilor puși pe preumblări// poem din gură-n gură să-ți închine/ din mâna noastră stârpește sărăcia/ să-mbrățișezi cioplitul chip de tine/ supremul *ego sum via* (s.a) – *Rugă*”. Fără a fi un poet religios în sensul restrictiv al cuvântului, autorul *Bust(ului) voalat* produce, cu intermitențe, dar produce efectiv, și piese de autentică jubilație spiritual- duhovnicească. „azi/ sunt îngerii peste tot/ se dau huța pe limbi de clopot/ cântă refrene de imne în catedrale/ și numără patriarhi/ în fiecare casă// se va trece cu vederea/ că mai am pământ sub picioarele-mi/ fugare/ și/ după ce voi fi murit/ clopotele vor bate altfel/ alungând frigul nedumerit/ și lăsând locul gol (*sărbătoare*)”.

Poet prin excelență al discontinuității, ca figură a complinirii fulgurante a unor idei, teme sau mijloace, Ioan Pop Bica scrie, grație unei originale libertăți de asociere/disociere un discurs poetic (uneori, întors spre propria-i interioritate) mai bogat și mai plin de magnetism decât ne-am fi putut aștepta de la un marginal cuminte care se pare că își iubeste condiția. Iată „un fragmentar” din *Neatenția clipei*, semnată de „Ion (al pădurarului)”, ca întreg, cel mai frumos „capitol” al volumului pe care îl discut aici, cu toate că versurile următoare sunt în mod neîndoelnic un contondent act reflex față de imperfecțiunea unei foarte posibile receptării anterioare. „aceste imagini discutabile/ au dat multă bătaie de cap/ unora/ încât durerile s-au moștenit/ poemele au avut mult de suferit/ la comemorări/ iertate și ele odată cu graba noastră/ alarmistă și ineficientă/ vinovați de orice sfârșit/ până la urmă”. Dar să cercetăm mai îndeaproape, din ansamblul respectiv, amprenta versurilor din două liminare secvențe, de continue dar legate, ce vor fi dat, vorba poetului, „multă bătaie de cap unora”... Citez: „cu palmele-amândouă/ înfipite într-o bătă de gorun/ stătea (umilitul)/ după cum îi spuneau unii/ și privea cum într-o zi de sâmbătă/ (acolo sâmbăta și luna erau sărbători)/ trecea mixtul încărcat cu lemne/ cu țapinari și c-o tristețe/ răcoroasă/ spre Fabrica ifului// am recunoscut bradul tăiat/ bradul din care Mociulsky/ își priponea calul// și dintr-o dată/ coarcele taurului s-au proptit/ în spatele lui/ și preț de o poveste a ținut lupta/ un fel de coridă fără spectatori/ fără aplauze și batiste parfumate/ învingătorul/ (unul dintre ei)/ jubila/ devorându-și merindea/ cu spatele către turma de vaci/ care se ocupa cu păscutul (la vremea/ aceea)/ într-un loc în care până nu de mult/ călcatul pe iarbă era interzis// &// să ții minte domnule Cuiban/ biografia aceluia loc care/ acum s-a turtit// ca sufletele noastre reduse/ (cu voia voastră)/ până la o dungă/ ca umbra păstrăvilor/ din pohrihul cantonierului/ pe care ea l-a monopolizat/ autoritar/ dând frâu liber tuturor tentațiilor//”. Poezia, câtă se naște frust din lucrarea puterii secrete a cuvintelor în de ele, ține aici, pe fundalul, deliberat desenat imprecis și

vag, unei întâmplări dramatice, mai întâi, de frapanta discursivitate logică născătoare prin ea însăși de ambiguități și ambivalențe ale trăirii unei stări. Mai apoi, prin magia analogică a discursului - suprapus în același timp fizic al poveștii -, apelând la câte o notă emergentă a atmosferei sau la un „ce” ascuns în fapte (vezi în citata „tristețe răcoroasă” rolul epitetului caracterizant îndeobște al temperaturii, atribuit ingenios unei stări sufletești; utilizarea de predilecție a metaforelor revelatorii ce au negreșit darul de spori semnificația evenimentului; comparațiile plasticizante rare, precum *umbra peștilor* etc.) aburul poeziei devine dintr-o dată dens; din genuni lumea arhaică dispărută devine aproape palpabilă, cu ea, „biografia aceluia loc acum turtit ca sufletele noastre reduse (...) până la o dungă” își cere dreptul la existență, semnatarul „scrisorii” pretinzând prin acest act de resuscitare a memoriei colective închiderea marginilor uitării. Indiferent de variile tehnici ale facerii (de la simplul „retuș”, care nu ține însă de ordine, al palpului vital, pur și simplu, până la „promovarea” într-o formă oarecare - minimalistă sau nu - a latențelor subliminalului) strădaniile poetului nostru sunt legate de închiderea hotarelor memoriei, acea uluitoare combustie a unui fascinant proces psihic, prin care, așa cum ne încredințează Bica în cel mai frumos poem al volumului (*De sărbători*), „ce-a murit atunci de mult/ toți și toate se ridică în picioare”. Ca poet, de altminteri, I. P. B. se autodefineste ca un neostenit căutător în

jărativul vremii al magiei acestui adevărat foc ce se poate isca, „aprinzând o noapte jilavă (...) și alungând jefuitorii acestui tărâm”. Într-o creionare portretistică, denumită *transparentă*, cu subtitlul *bust voalat*, promovat, cum se vede, și ca titlu al volumului, domnia sa îmbrățișează într-un adevărat *plexus* acest *dat* sau *dar* al său, la care uneori se raportează ca la un judecător. „sunt vuietul și-adierea/ cărbunele și para/ lujerul de viță/ o treaptă dintr-o scară/ sunt grija ta și clipa/ trecător semet și furișat/ nepăsător și-ngândurat/ datul tău/ și reproșul tău/ viclean/ cunoscut și uneori uitat/ judecător și judecat”.

Poet original de reală valoare, deopotrivă născut și hrănit în singurătate și meditație cu jărativul unei poetici, pe cât de firești, tot pe atât de moderne, Ioan Pop Bica scrie pur și simplu pentru a da durată propriei existențe, dar, totodată, și pentru a-și aminti și închide marginile uitării... Dislocat dincolo de orice interese de grup ori de altă natură, Ioan Pop Bica aduce în clipa de față inestimabile servicii redescoperirii virtuților intrinsece ale poeziei.

N.B. Ioan Pop Bica,
Bust voalat, Ed. Limes, 2018

A.E. Baconsky – complexul calofiliei

Ca și altădată Baudelaire, A. E. Baconsky stă mereu în fața unei somptuoase oglinzi, în care el se privește și se ascultă vorbind, cu o încântare de sine de-a dreptul narcisiacă. Aceasta e, împrumutând o sintagmă sartriană, „atitudinea lui originară.”¹

Viața și opera acestui autor proteic – poet, prozator, traducător, editor – stau sub semnul oglinzii. În apele ei Baconsky se privește visând, se vede evocând și invocând, se urmărește parcurgând, în real sau în imaginar, itinerarii mereu reluate printr-un univers în care își caută neconținutul eoul.

Bardul care face obiectul acestor rânduri strict în latura prozelor sale este omul care nu se uită niciodată pe sine. E preocupat de eleganță, de frumusețea formei atât în viață, cât și în artă. Din mâinile sale a ieșit nu întâmplător acea carte-cult pentru mulți dintre poeții generației optzeciste, *Panorama poeziei universale contemporane*, o antologie monumentală, inegalabilă prin amploare a ariei de selecție, forță descriptivă și rafinament interpretativ. „Avea înfățișarea unui gentleman melancolic epatând printr-o eleganță vestimentară foarte shocking, încât un cotidian din Graz, urmărindu-l într-o plimbare matinală, era în stare să-l învestească cu adjectivul superlativ al modei masculine.”²

E de presupus deci, un adevărat ceremonial al toaletei, o putință de a realiza la orice oră din zi și din noapte o ținută ireproșabilă. În text, asemenea.

Detășându-se de mistificarea publică, cea din viața literară, de gesturile și cuvintele false ale discursului oficial impus, nu disprețuiește totuși mistificarea nevinovată, tainică în fața oglinzii din camera lui mobilată cu lucruri alese cu pricepere: tablouri de preț, o bibliotecă de „poeta doctus” etc. Scurt spus, Baconsky își construiește un stil al personalității originale, cu care se identifică, în viață și în artă. S-a vorbit deseori nu numai despre eleganța sa vestimentară, ci și despre distincția și melancolia lui studiată, voievodală. Există un dandysm al omului Baconsky, dar există, în egală măsură, și un dandysm evident al prozei sale. Căci în fața oglinzii, mereu, poetul își corectează nu numai ținuta vestimentară, atitudinile, mișcărilor, ci și cuvintele pe care le rosteste. Memorialistul Al. Raicu notează undeva că Baconsky are o gură sculptată parcă în linii, armonioasă, părându-i hărăzită rostirii lucrurilor deosebite ale vieții.

În timp ce se oglindește, corectându-și ținuta, bardul operează în același fel și asupra sentimentelor și gândurilor sale. Le golește, le fardează, le face frumoase. Le face, adică, să fie altele. Nu tolerează nicio impresie născută în mod spontan, totul trebuie să arate altfel, ca și cum impresiile lui ar fi trăite de altul. Baconsky este omul care a ales să simtă și să scrie ca și cum ar fi altul. Scriitura lui este istoria acestei victorii și a acestui eșec.

Luciditatea reflexivă sub al cărei unghi cade orice impresie e, așadar, obsesia lui calofilă. Căci acesta este A. E. Baconsky, un mare calofil, în sensul cel mai nobil al cuvântului, la care stilul însuși, ceremonialul liric, alura și maniera vor fi ținând loc, câteodată, de substanță.

Baconsky trăiește la umbra Cuvântului, care îi ține loc de religie și de Dumnezeu. Iar visul lui este acela de a mânui propriile enunțuri ca pe niște păsări multicolore. El nu poate lăsa lucrurile să curgă pur și simplu. Totul trebuie să treacă prin proba de foc a calofiliei, creatorul e în același timp victimă și călău. E propriul lui artizan, propriul lui mistificator. Își pune în formă sentimentele, trăirile, cum și-a pus în formă corpul sau atitudinile sale. Cenzura pe care o exercită asupra spontaneității echivalează cu o sterilizare deliberată, cu o frigiditate acceptată. Pagina ajunge să nu mai comunice o experiență gravă. Frumusețea ei exprimă un bovarism al unei inteligențe care se lasă ispitită de sesizarea fenomenelor în latura lor pur formală. Eleganța devine acum o

virtuozitate dobândită, o perfecțiune rece, lipsită de viață. Baconsky privește, astfel, lumea fără curiozitate, de fapt, nici nu o mai privește, absorbit fiind de regizarea unei gesticulații distinse.

Stilul prozei sale anulează diferențele dramatice și funcționează exclusiv în sfera convenției, dobândind ceea ce Roland Barthes a numit „răceala unui atentat.”³

Educația și rafinamentul se transformă din mijloc în scop. El e interesat doar să atingă o coardă cosmică a harfei sale maiestuoase și să asculte el însuși sunetul ce întârzie să se stingă.

Exceptând, poate, volumul „Cadavre în vid”, unitatea universului baconskyan constă tocmai în această viziune stilistică, pe care Baconsky a impus-o inițial prin poezie, într-atât, încât a făcut chiar și prozeliți. Viziune stilistică a cărei omologare presupune nu numai o dispoziție structurală, ci și o îndelungă rafinare prin cultură.

Evident că prozele lui Baconsky („Echinouxul nebunilor și alte povestiri”) închid situații uneori dramatice, prin probleme ale destinului uman, în general, sau ale artistului într-o colectivitate anumită, dar, în substanță, ele sunt superioare exerciții stilistice, de mari rafinamente și subtilități, cultivând straniul și enigmaticul într-o bună tradiție europeană și autohtonă a prozei de atmosferă. Aluziile mitologice, parabolele, savanteriile unei ornamentații baroce trădează mai degrabă o extraordinară abilitate stilistică decât o viziune existențială.

Calofilia este impusă ca orgoliu și concepută ca o posibilă recuperare artistică a degradărilor succesive prin care trece ființa umană. Caracteristică aici e cadența poetică a relatării, „frază cu toți nasturii încheiați”⁴, marcată cu atât mai sonor, cu cât dialogul absentează cu desăvârșire.

Fără îndoială, calofilia reprezintă un risc pe care A. E. Baconsky și-l asumă. Sunt aici mari reușite și mari eșecuri. Unele metafore sunt surprinzătoare, de efect:

„Altfel, toate (femeile) erau îngrozitor de urâte, diforme, îmbătrânite, răvășite de uitare – și cum stăteau în apă toate laolaltă, păreau ruinele unui pod vechi, primitiv, batjocorite de valuri și îngropate treptat de nisip”;

„Sufletul tău e șarpele ce te sugrumă, spunea”.

Alte sunt strict ornamentale, livești:

„Țărnuț avea frumusețea aleanului și a dezolării”;

„narcoza pustului și a mării”.

Baconsky excelează în comparația picturală: „... mâinile ei modelându-mă ca pe o statuie de războinic”;

„o liniște venită de dincolo, apăsătoare ca spaima adâncă și mută a ochiurilor de apă și a peșterilor necercetate”.

Dar eșuează, se pare, în cea acustică:

„Soarele se lăsa tot mai jos, coborând, crescând și sunând ca un scut aurit”;

„Marea se auzea cu vuiete prelungi de gong metallic”.

Cornel Regman îl acuză pe autor de „manierism sau, și mai rău, de un fel de mandolinism literar-eseistic.”⁵

Criticul îi reproșează maniera considerativă, dicțiunea îndelung studiată, formele aproape gongorice, adjectivizarea atingând proporțiile unei adevărate intoxicații, argumentându-și afirmațiile cu multe citate, între care reproducem unul:

„Noi într-o parte, plopii în alta, ca două grupuri ostile, supraviețuitori apocrifi ai cine știe cărei vieți ilustre, purtători abuzivi ai armelor moștenite fără drept într-un cerc de pravile mistificate”.

Alături de reproșurile lui C. Regman, s-ar putea adăuga și altele: epitetul abstract, imaginea desuetă, artificialitatea emoției, comparația ostentativ livrescă.

De la Mateiu Caragiale, la școala căruia ucenicește, Baconsky preia *tale-quala* unele

construcții sintactice: „pe creștetele dezmoșteniților ce eram”, „cu tot cu corabia lor”, „dat nu mi-a fost”, „întru gloria” etc. Dar, cum spuneam, o întreprindere ca aceea a lui Baconsky e deosebit de temerară. Fiindcă pe un teren atât de labil, cum e acela al calofiliei, drumurile de la reușită la eșec sunt, pur și simplu, insesizabile și, în mod paradoxal, pervers-ispititoare. De aceea, privirea noastră critică ar trebui să se arate mai îngăduitoare față de excesele calofiliilor și nereușitele stilistice. Mai ales când tot farmecul acestor povestiri stă tocmai în euritmia lor muzical-evocatoare:

„Iernile erau aspre pe țărnuț acela. Erau ierni de exil și de amintire barbară. Marea îngheța până departe cu verdele ei oțelit peste întinderi copleșite de zăpada pe care înflorea sângele sălbăticiunilor devorate de fiare”.

Intenția calofilă este vizibilă și în „Remember, fals jurnal de călătorie” unde șochează superficialitatea memoriei, banalitatea evenimentelor înregistrate, dar surprinde atmosfera oracular-melancolică a evocării, solemnitatea peregrinărilor. Baconsky reconstruiește niște lumi imaginare aproape, a căror realitate este preponderent sufletească. Sunt lumi vapoaze, ireale parcă, transcrise astfel printr-o miraculoasă alchimie a limbajului.

„A. E. Baconsky – spunea uitatul critic Mihail Petroveanu – plânge și râde stilizat”. Este ceea ce se poate afirma și despre felul său de a călători. El e de o extraordinară disponibilitate stilistică, transfigurând totul, de la considerația eseistică până la dizertația bahică, trăind adevărate euforii caligrafice:

„Enormă ferigă arborescentă, pietrificată în văzduh. La antipodul Domului milanez, care-și dispune volumele orizontal, catedrala Kölnului aspiră la o verticalitate absolută. Suprem efort de escamotare a materiei în eter, când forma angulară devine – mai mult decât principiul stilistic al construcției – o formulă ciudată de exorcism, silabă magică a unui descântec de înălțare la cer”.

Termenii neologistici dau o oarecare ariditate teoretică, dar nu și de stil, fiindcă prozatorul are grijă să o spargă prin metaforă, prin paradox.

Pe alocuri, în mod inevitabil, sunt și scăderi: imaginea grandilocventă, comparația inadecvată, o anumită emfază/poză atitudinală/stilistică.

În „Corabia lui Sebastian” textul „frumos” se naște din notația suprarealistă, din fantazare sau pur și simplu din sarcasm:

„Și nici despre Eminescu nu știe nimeni. Faraonul occidental disprețuiește oxigenul bastard al țărilor pe care geografia lui le exclude. El preferă să moară singur în piramida-i magnifică. Asfixiat și imperturbabil. Cu întregul său fast mumificat într-o vale a regilor ce de pe acum își dresează șacalii.”

Uneori, chiar apocalipsa construită de Baconsky e fastuoasă, gesticulația capătă un aer de ritual sumbru, într-un decor nu mai puțin stilizat:

„Noaptea și ochii bisericii ard în albastru. Și totul e plin de stafii. Torțele ard și și mulțimile trec în convoi. Și ochii de aur își strâng pleoapele negre”.

Tocmai acest complex calofil și singularizează pe A. E. Baconsky între scriitorii generației sale și face din el una dintre figurile cele mai originale ale literaturii postbelice. El rămâne pentru noi, în primul rând, un Orfeu care a îmblânzit cuvintele și le-a făcut să cânte, chiar dacă uneori fals, după voia lui...

Note

¹ Sartre, Jean Paul, *Baudelaire*, 1969, p. 22.

² Emmanuel, Paul, *ibidem*, p. 65.

³ Barthes, Roland, *Sade, Fourier, Loyola*, „Collection Tel Quel aux Éditions du Seuil”, p. 160.

⁴ Simion, Eugen, *ibidem*, p. 638.

⁵ Regman, Cornel, *ibidem*.

Tocmai acest complex calofil îl singularizează pe A. E. Baconsky între scriitorii generației sale și face din el una dintre figurile cele mai originale ale literaturii postbelice. El rămâne pentru noi, în primul rând, un Orfeu care a îmblânzit cuvintele și le-a făcut să cânte, chiar dacă uneori fals, după voia lui...